

Verksamhetsrapport

efter kvalitetsgranskning av gymnasiearbetet vid
Täljegymnasiet i Södertälje

Innehåll

Inledning

Bakgrundsuppgifter om Täljegymnasiet

Resultat

Syfte och frågeställningar

Metod och material

Inledning

Skolinspektionen genomför en kvalitetsgranskning av gymnasiearbetet under 2014. Granskningen vid Täljegymnasiet i Södertälje ingår i detta projekt.

Täljegymnasiet besöktes den 22 – 23 april 2014. Undervisningsråden Kristian Hansson och Eleonor Duvander har varit ansvariga inspektörer. I denna rapport redovisar inspektörerna sina iakttagelser, analyser och bedömningar. Förutom en redogörelse av kvalitetsgranskningens resultat ges även en kort beskrivning av granskningens syfte, frågeställningar och genomförande.

Kvalitetsgranskningen av gymnasiearbetet genomförs i fem kommunala och sex fristående slumpvis utvalda skolor. När kvalitetsgranskningen är avslutad i sin helhet redovisas de samlade resultaten i en övergripande kvalitetsgranskningssrapport. För de skolor som ingått i granskningen ger rapporten en referensram och en möjlighet till jämförelse med förhållanden på andra skolor. Det enskilda beslutet kan därmed sättas in i ett större sammanhang.

Bakgrundsuppgifter om Täljegymnasiet

Täljegymnasiet ligger i centrala Södertälje och är som organisatorisk enhet relativt ny. Täljegymnasiet slogs för tre år sedan ihop med en annan av Södertälje kommuns kommunala gymnasieskolor. Till höstterminen 2013 slogs sedan den nya skolan ihop med ytterligare en kommunal gymnasieskola och blev då Täljegymnasiet. Idag består skolan av ca 620 elever och på skolan arbetar cirka 65 lärare på ungefär 60 heltidstjänster. De allra flesta elever kommer från Södertälje och cirka 80 procent av eleverna har annat modersmål än svenska. Arbetsorganisationen är uppbyggd utifrån arbetslag där lärarna arbetar programvis. Vid sidan av denna organisation finns också ämneslag och utvecklingsgrupper.

På skolan erbjuds eleverna 6 program: ekonomiprogrammet, naturvetenskapsprogrammet, samhällsvetenskapsprogrammet, International Baccalaureate, idrottsutbildningar (NIU), samt introduktionsprogrammet som på skolan går under namnet Gryningsskolan.

Resultat

1. Styrts gymnasiearbetet så att eleverna får möjlighet att planera, genomföra och utvärdera sitt arbete?

1.1. Det finns resurser, i form av personal och tid, för genomförandet av gymnasiearbetet

Här undersöks om det finns ansvariga lärare och medbedömare för varje elev samt om det finns tillräckligt med tid för elever att genomföra gymnasiearbetet. Här undersöks även om skolan tydliggjort för elever vilka tidsramar som gäller, dvs. vilken rätt till lärarens tid som eleverna har, vilka tidsgränser som gäller samt vilka förväntningar som finns på elevens egen tidsmässiga insats.

Granskningen visar att samtliga elever på ekonomiprogrammet och naturvetenskapsprogrammet har en ansvarig lärare som också fungerar som handledare. Skolans upplägg har varit att en lärare med ämneskompetens inom det område som eleven valt att göra sitt gymnasiearbete inom har varit handledare under planerings- och genomförandefasen. Under rapportskrivningsfasen har eleven fått en ny handledare, som i samråd med den första handledaren har haft som uppgift att handleda eleven under rapportskrivningen. Båda handledarna hade i uppdrag att vara med vid bedömningen. Vid en av resursdagarna på vårterminen fanns även skolans engelsklärare till hands som resurs.

Intervjuer med lärare och elever visar dock att upplägget inte är förankrat och känt i verksamheten. Eleverna känner inte till att det finns en medbedömare i gymnasiearbetet. Det är heller inte klart för lärarna vem som är utsedd till medbedömare, vilken roll medbedömaren har i elevernas gymnasiearbete och när denne kommer in i arbetet.

Täljegymnasiet har utarbetat en planering för genomförandet av gymnasiearbetet. Båda de två ursprungliga skolorna avsatte under elevernas år 2 tid för att arbeta med gymnasiearbetet, men i olika mängd och på olika sätt. Tre heldagar avsattes därför för gymnasiearbetet, direkt i läsårsstart höstterminen 2013. Utöver det avsattes tre resursdagar samt två dagar då skolans övriga elever hade friluftsdag, till gymnasiearbetet.

Därutöver ska eleverna ha tillgång till handledning under håltimmar och annan icke schemalagd tid. Det finns dock ingen schemalagd tid för eleverna att arbeta med gymnasiearbetet utöver resursdagarna.

Skolan har tagit fram en tidsatt övergripande struktur för de olika delar som ingår i gymnasiearbetet, det vill säga planering, genomförande, rapportskrivning samt opponering och elevens utvärdering. Strukturen innefattar utöver innehållsliga aspekter även de tidsgränser som gäller för de olika momenten. Däremot saknas tydliggörande vad avser vilka tidsramar som gäller, det vill säga vilken rätt eleven har till lärarens tid. Intervjuerna med lärarna och eleverna visar också att det i stor utsträckning varierar vilken tillgång till handledning eleverna har och beror på hur lärarnas och eleverna schema ser ut. Några lärare uppger också att de inte kan vara så tillgängliga, som de anser eleverna behöver, beroende på för hög arbetsbelastning. I intervjuer anger övervägande delen av eleverna att den tid de haft till förfogande för handledning inte varit tillräcklig. Bland annat anger eleverna i intervjuer att de avsatta resursdagarna inte fungerat. De menar att de varit dåligt organiserade och att det varit svårt att få tillgång till handledning under dessa tillfällen.

Vad gäller skolans förväntningar på elevernas tidsmässiga arbetsinsats känner de flesta elever till att gymnasiearbetet omfattar 100 timmar. De uppger dock att de känner sig osäkra på vad det innebär i praktiken. Eleverna vittnar om att de inte är tillräckligt informerade om vad som förväntas av dem vad gäller arbetsinsats och omfattning av arbetet.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att skolan behöver tydliggöra vilka tidsramar som gäller, det vill säga vilken rätt eleven har till lärarens tid. Den tid som är schemalagd för gymnasiearbetet behöver i större utsträckning anpassas till lärares och elevers schema och svara mot den arbetsinsats eleverna kan förväntas investera i gymnasiearbetets olika delar. Rektorn behöver också se till att det finns en medbedömare för varje elev.

1.2. Skolan har förberett genomförandet av gymnasiearbetet

Här undersöks om rektorn och lärarna har förberett sig på att leda eleverna mot väl genomförda gymnasiearbeten samt planerat genomförandet och bedömningen av gymnasiearbetet. Här ingår att granska om lärarna diskuterat och tydliggjort vad uppdraget som ansvarig lärare innebär. Vidare ingår att granska om lärarna diskuterat hur de ska bedöma elevernas arbeten i förhållande till målen för gymnasiearbetet.

Täljegymnasiet är ett resultat av en sammanslagning av tre kommunala gymnasieskolor år 2012. Det betyder att de elever som nu genomför gymnasiearbetet påverkas av den planering och de kursupplägg som de bär med sig från sina

respektive gymnasieskolor. Sammanslagningen har inneburit en utmaning för skolan eftersom eleverna från de respektive gymnasierna varit förberedda på olika sätt och i olika hög grad. Hur kurserna lagts ut från början av utbildningarna på de respektive gymnasierna påverkar också arbetsintensiteten i slutet av utbildningen och därmed det utrymme som finns för eleverna i praktiken att arbeta med gymnasiearbetet. Rektorn uppger att skolan försökt anpassa kursupplägget för eleverna för att uppnå en större likvärdighet på skolan. Detta har dock varit svårt eftersom eleverna i slutändan måste läsa de kurser som ingår i de respektive utbildningarna.

Mot bakgrund av förhållandena ovan har skolledningen planerat de olika delarna i arbetsprocessen, bland annat för att säkerställa likvärdigheten och att examensmålen ligger till grund för gymnasiearbetet. Skolledningen har också gått igenom och godkänt samtliga elevers ämnesval och planering med detta syfte. Både lärare och elever uttrycker att upplägget inte fungerat tillfredställande. En konsekvens är bland annat att det tog för lång tid för vissa elever att få sina projektplaner godkända vilket innebär att de kom igång för sent. En del lärare menar också att det varit svårt för eleverna att förstå varför deras projektplaner inte blivit godkända trots ansvarig lärares godkännande. En annan synpunkt som framkommer är att upplägget satt allt för starkt fokus på strukturfrågor, vilket innebär att lärarna inte i tillräcklig utsträckning haft utrymme att analysera målen för gymnasiearbetet och tillsammans, till exempel definiera vad "högskoleförberedd" betyder och hur detta kan omsättas i elevernas gymnasiearbete.

Skolan har genom den planering och det upplägg som nämns ovan, skapat en struktur för att leda eleverna mot väl genomförda gymnasiearbeten samt att planera genomförandet och bedömningen av gymnasiearbetet. Men strukturen är inte tillräckligt förankrad och genomförd, varken bland elever eller bland lärare. En återkommande och relativt samstämmig synpunkt som återkommer i intervjuer med lärarna är att det inte funnits tillräckliga möjligheter för att diskutera och förbereda gymnasiearbetet. De arenor som finns för lärarna för gemensam utveckling har inte fungerat för att utveckla gymnasiearbetet, och några nya arenor har inte skapats. Därmed har det blivit upp till varje lärare att definiera vad uppdraget som ansvarig lärare för gymnasiearbetet innebär.

Vad gäller bedömning av gymnasiearbetet har en matris tagits fram och kompetensutvecklingsdagar har förekommit. Några av lärarna ger uttryck för att bedömningsfrågor ibland *"kommit upp av sig själv"* på arbetslagsmöten men frågorna har inte diskuterats strukturerat och följts upp så att de mynnat ut i tillräckligt konkreta resultat som kan utgöra stöd och vägledning för varje lärare. Intervjuer med elever visar också att de i mycket liten utsträckning känner till grunderna för bedömning. Eleverna menar också att de får olika och

ibland motstridig information kring bedömningsgrunder, beroende på vilken lärare som ger informationen.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att Täljegymnasiet har förberett och planerat för att leda eleverna mot väl genomförda gymnasiearbeten. Skolan har tagit fram underlag och skapat en struktur för arbetet. Däremot behöver strukturen förankras i verksamheten. Det innebär bland annat att skolan behöver definiera vilken funktion den ansvarige läraren ska ha. Grunderna för bedömning av gymnasiearbeten behöver också diskuteras och förankras i verksamheten.

1.3. Rektorn tar ansvar för genomförandet av gymnasiearbetet

Här undersöks om rektorn följer och stödjer genomförandet av gymnasiearbetet. Vidare undersöks om rektorn har en uppfattning om hur det går för eleverna på en övergripande nivå och om rektorn vidtar åtgärder vid behov.

Genom det upplägg för gymnasiearbetet som skolan valt ges goda möjligheter för rektorn att hålla sig informerad om gymnasiearbetets genomförande i det inledande skedet när eleverna planerar sina arbeten. Skolledningen har även tillsatt en arbetsgrupp med en lärare från varje programarbetslag för att följa upp gymnasiearbetet. Rektorn deltar vid dessa möten. Arbetsgruppen har bland annat genom elevernas programråd samlat in synpunkter och erfarenheter från gymnasiearbetet från eleverna. En viktig uppgift för gymnasiearbetsgruppen är att utveckla och förändra gymnasiearbetet på skolan. Rektorn har mot bakgrund av årets gymnasiearbete identifierat fler angelägna utvecklingsområden som gymnasiearbetsgruppen tillsammans med skolledningen arbetar med inför nästa termin.

Granskningen visar att rektorn har en uppfattning om hur det går för eleverna på en övergripande nivå. Intervjuer med lärare och elever visar dock att det på de aktuella programmen finns elever som riskerar F på sina gymnasiearbeten. Hur detta ska hanteras vet inte lärare och elever. I intervjuerna med eleverna framkommer också att de gjort rektor uppmärksam på att handledningen inte fungerar tillfredställande för alla elever och att de saknat information kring gymnasiearbetets upplägg och genomförande. Det är således oklart i vilken utsträckning rektorn vidtar de åtgärder på en övergripande nivå som kan behövas för att se till att processerna kring eleverna gymnasiearbete fungerar.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att visar att rektorn har en uppfattning om hur det går för eleverna på en övergripande nivå. Rektorn och lärarna har också fastställt hur nästa års gymnasiearbete ska följas upp och utvärderas. Rektorn behöver dock vidta de åtgärder på en övergripande nivå som

kan behövas för att se till att processerna kring eleverna gymnasiearbete fungerar.

2. Får eleverna det lärarstöd som krävs för att de ska kunna planera, genomföra och utvärdera sitt gymnasiearbete?

2.1 Läraren tydliggör syfte och mål med gymnasiearbetet för eleverna

Här undersöks om lärarna informerar eleverna om examensmålen inklusive målen för gymnasiearbetet samt redovisar för eleverna på vilka grunder betygssättning sker. Vidare undersöks hur lärarna vägleder eleverna så att gymnasiearbetena utgår från centrala kunskapsområden inom respektive program.

Rektorn gick bland annat igenom examensmålen inklusive målen för gymnasiearbetet i en gemensam genomgång för samtliga elever under vårterminen 2013. Rektorn har också upprättat en instruktion för vad mentorer och arbetslagen bör gå igenom med eleverna. Av denna framgår bland annat att mentorer och arbetslaget ska gå igenom examensmålen med eleverna. Skolledningen har, som nämnts tidigare, gått igenom och godkänt samtliga elevers ämnesval för att säkerställa att examensmålen och centrala kunskapsområden för respektive program ligger till grund för gymnasiearbetet.

Någon lärare har delat ut Skolverkets informationsmaterial om gymnasiearbetet till eleverna, medan andra lärare inte haft någon särskild genomgång av målen för gymnasiearbetet. Flera lärare tror också att det kan vara svårt för vissa elever att förstå hur gymnasiearbetet bedöms. En bild som bekräftas av elevintervjuerna. Eleverna uppger att de inte har helt klart för sig på vilka grunder betygssättning sker och vad som krävs för att bli godkänd. Förutom en osäkerhet om vad som krävs för ett godkänt arbete känner sig eleverna inte informerade om vilken vikt lärarna fäster vid de olika delarna i bedömningen av gymnasiearbetet.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att skolan informerar eleverna om examensmålen inklusive målen för gymnasiearbetet. Däremot behöver lärarna tydliggöra för eleverna hur arbete bedöms och vad som är kravet för betyget E.

2.2 Läraren stödjer eleven i gymnasiearbetet

Här undersöks om lärarna vägleder och stödjer eleverna så att varje elev självständigt planerar, genomför och utvärderar ett större arbete. Här ingår att granska om eleven utvecklar sitt arbete i samråd med den ansvariga läraren och om eleven får återkoppling

på sitt arbete. Vidare ingår att granska om läraren ger extra handledning till de elever som behöver det inför och under arbetets genomförande.

Elevernas erfarenheter av den handledning de fått i arbetet med gymnasiearbetet ser mycket olika ut. Det finns exempel i intervjuerna på elever som tycker att de fått bra handledning och som anpassats efter de behov de haft. De beskriver handledningen som konstruktiv och utvecklande. De menar att när de haft en lärare som brinner för gymnasiearbetet har det fungerat bra med handledningen. Samtidigt finns en grupp elever som inte tycker att handledningen fungerat. De beskriver handledningen som "rörig". Synpunkter som kommer fram är att det inte från början gavs möjlighet för eleverna att diskutera ämnet och att de bytt handledare inför olika delar i arbetet. Flera elever beskriver också att de haft svårt att få kontakt med sina ansvariga lärare: *"Vi måste jaga våra handledare – mycket svårt att få till träffar, ingen tid på schemat där de är tillgängliga"*.

I intervjuer med lärarna framkommer också att lärarna inte pratat igenom rollen som ansvarig lärare och handledare. Samtidigt finns det lärare som funderar över hur tillgänglig handledaren ska vara och hur mycket man kan hjälpa och stötta eleverna utan att elevens självständiga arbete förtas. Sammantaget framkommer en relativt samstämmig bild i intervjuerna med lärarna som pekar på att de önskat möjligheter att "prata ihop sig" om rollen som ansvarig lärare och handledare. Lärarna menar också att det är viktigt att skolledningen tydliggör handledaransvaret i samband med tjänstefördelningen. Lärarna menar också att det inte finns några gemensamma rutiner för de fall där eleven behöver extra handledning inför eller under arbetets genomförande. En lärare menar att: *"eftersom man bryr sig lägger man ner den tid som krävs"*. En annan lärare menar att man lyfter problemen i arbetslaget men att det finns risk för att detta inte hjälper eftersom det inte finns några extraresurser.

Resursdagarna är vid sidan av den löpande handledningen tänkt som ett tillfälle dit eleverna kan komma och arbeta med sina gymnasiearbeten men också få hjälp av lärare. Flera elever vittnar dock om att resursdagarna känts oplanerade och att det varit svårt att få den hjälp de behöver av lärarna. Bland annat för att de lärare som funnits där inte hunnit med att ge individuell handledning. Som en elev beskriver det: *"en handledare hade 19 elever, då finns det inte så mycket tid till var och en"*.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att skolans avsaknad av strukturer för hur lärarna ska vägleda eleverna i gymnasiearbetet, har inneburit att det varit svårt för vissa elever att få den vägledning och det stöd som de behöver. Skolan behöver utarbeta rutiner som säkerställer att eleverna får det stöd i gymnasiearbetet som de har behov av.

Syfte och frågeställningar

Det övergripande syftet med Skolinspektionens kvalitetsgranskningar är att granska kvaliteten i skolväsendet och bidra till utveckling genom att lyfta fram viktiga utvecklingsområden.

Med hjälp av kvalitetsgranskningarna studerar Skolinspektionen olika delar av skolornas arbete mer ingående. Granskningarna utgår från nationella mål och riktlinjer med stöd av forskningsresultat och beprövad erfarenhet och inriktas mot olika kvalitetsaspekter. Det kan till exempel gälla undervisningens innehåll och form i ett skolämne, arbetet med uppföljning och bedömning av elevernas kunskaper eller rektorernas roll som pedagogiska ledare.

I juni 2014 avslutar de första eleverna sina gymnasiestudier inom ramen för den reformerade gymnasieskolan, *Gymnasieskola 2011*. På högskoleförberedande program är ett godkänt gymnasiearbete obligatoriskt för att eleverna ska få ett examensbevis och därmed grundläggande behörighet till studier på universitet och högskola.

Mot bakgrund av gymnasiearbetets betydelse för elevens fortsatta högskolestudier finner Skolinspektionen det angeläget att redan nu granska de förutsättningar som eleverna får att självständigt planera, genomföra och utvärdera ett gymnasiearbete. Granskningen ska belysa hur skolan planerar och organiserar gymnasiearbetet samt vilket lärarstöd eleverna får inför och under gymnasiearbetets genomförande.

Metod och material

Läroplanens mål och riktlinjer definierar god kvalitet för de olika verksamheterna på ett övergripande plan – men varje skola har stor frihet att utforma sitt arbete så att målen nås. När Skolinspektionen bedömer kvaliteten i en verksamhet utgår vi från hur väl man, på olika sätt, lyckas nå de nationella målen.

Aktuell forskning, beprövad erfarenhet, lagar och regler är viktiga underlag för hur granskningen utformas.

Inför besöken på varje skola har inspektörerna tagit del av rektorns redogörelse för organiseringen av gymnasiearbetet samt eventuell övrig information om gymnasiearbetet som skolan valt att delge inspektörerna. Vid besöken genomför inspektörerna intervjuer med elever, lärare och rektor. All information analyseras och sammanställs sedan och redovisas i ett beslut för huvudmannen och i denna rapport.